

ТЕМА 6.
Сучасний
вимір
добročесності

План

1. Теоретичні засади доброчесності
2. Доброчесність, суспільство й держава
3. Доброчесність та Україна

Кейс тенісиста Енді Роддіка

У травні 2005 року Енді Роддік, один із найкращих професійних тенісистів світу, програв матч..., який перед цим виграв.

Роддік не зміг відбити подачу суперника, але помічник судді відкликав подачу та присудив Роддіку очко, що стало його перемогою в матчі. Подача не була в ауті — м'яч був близько до лінії, проте не перетнув її. Роддік міг залишити цю інформацію при собі та прийняти перемогу. Натомість він повідомив судді про інше. Суддя змінив рішення та присудив очко Вердаско.

Спортивний журналіст Френк ДеФорд написав, що **чесність Роддіка коштувала йому принаймні «десятки тисяч доларів»**. Очевидно, чесність була для спортсмена важливішою за перемогу чи гроші.

«Добро́чесність»
походить від лат.
«*integritas*» », що означає
розсудливість, цілісність
і завершеність.

- «Доброчесність – висока моральна чистота, чесність. А «доброчесним» є той, хто живе чесно, дотримується всіх правил моралі».

Великий тлумачний
словник:

- «Доброчесність – позитивна моральна якість, яка зумовлена свідомістю й волею людини та є стійкою характеристикою її способу життя та вчинків. Під доброчесністю розуміється також готовність і здатність особистості свідомо, неухильно орієнтуватись у своїх діях та поведінці на принципи добра й справедливості».

Сучасний словник з етики:

- «Доброчесність – послідовне узгодження та вірність загальноприйнятим етичним цінностям, принципам та нормам для обстоювання та визначення пріоритетності суспільних перед приватними інтересами в державному секторі».

Організація економічного
співробітництва

Офіс доброчесності НАЗК пропонує використовувати таке визначення:

«Доброчесність – чинити правильно, навіть коли ніхто не бачить»

Погляди на поняття добročесності та її види

(Стенфордська філософська енциклопедія)

Добročесність як самоінтеграція

Добročесність – це питання інтеграції різних частин своєї особистості в гармонійне, неушкоджене ціле. Добročесність – це насамперед питання збереження власного Я недоторканим та незіпсованим.

Прикладом формального ставлення до себе є сила волі.

Добročесність як ідентичність

Добročесність стосується способу, у який люди беруть на себе зобов'язання щодо речей, із якими вони глибоко ідентифікують себе (інакше кажучи, вчинення дій у такий спосіб, що відображає їхнє уявлення про те, хто вони є).

Термін, який включає в себе наміри особи, її обіцянки, переконання, виправдання довіри та очікувань.

Погляди на поняття добročесності та її види

(Стенфордська філософська енциклопедія)

Добročесність як самоконструювання

З точки зору самоконструювання, жити добročесно – це не просто мати послідовний життєвий план і реалізовувати його. Це значить діяти так, щоб бути раціонально схваленим як самим собою, так і майбутнім Я.

Добročесність як відстоювання чогось

Добročесність у контексті «обстоювання будь-чого» долучає до визначення соціальний аспект. Так, добročесність – це насамперед соціальна чеснота, яка визначається ставленням людини до інших. Соціальний характер добročесності є питанням поваги людини до її власних найкращих суджень. Добročесні люди не просто діють відповідно до своїх переконань, вони відстоюють щось – свої найкращі судження в спільноті людей.

Добročесність як моральна мета

Такий погляд накладає моральні обмеження на ті зобов'язання, яким добročесна людина повинна залишатися вірною.

Доброчесність, суспільство й держава

Побудову доброчесного середовища варто починати із себе.

Ми живемо в суспільстві, а отже, соціальні (наприклад, сім'я, бізнес, релігія) та політичні (наприклад, політичний режим) структури й процеси, що відбуваються в ньому, впливають і на особисту доброчесність. Це може відбуватися шляхом заохочення або, навпаки, блокування інструментів, необхідних для розбудови доброчесного середовища.

Якщо ж суспільство заважає намаганням людей діяти відповідно до своїх зобов'язань, цінностей та бажань, то така структура є ворожою до доброчесності.

Зв'язок між соціально-політичними умовами та доброчесністю

Демократичні режими

- сприяють розвитку доброчесності, адже вона є одним з їхніх ключових принципів
- люди в таких суспільствах більш вільні, а сама структура суспільства прозора.

Авторитарні та тоталітарні режими

- Можуть використовувати цінність доброчесності як певний «фасад» – вони можуть створювати інституції, які начебто виховують доброчесних громадян (наприклад, піонери), але їхня головна мет – підтримка пропаганди, аж ніяк не моральних цінностей.
- Авторитарні країни бачать в реальній доброчесності загрозу для свого існування і всіма способами з нею борються чи закладають в цей термін зовсім іншу суть.
- Можливості громадян обмежені, а суспільні процеси – незрозумілі.

Зв'язок між доброчесністю та корупцією

Доброчесність та боротьба з корупцією тісно пов'язані. Відсутність корупції є одним із важливих елементів доброчесного середовища, так само як доброчесність робить боротьбу з корупцією ефективною. Оскільки корупція завжди зачіпає не просто громадян, а й посадових осіб, то, коли ми розглядаємо доброчесність у контексті корупції, маємо говорити не тільки про формування доброчесності на рівні всіх громадян, а й окремо розглядати інституційну доброчесність посадових осіб.

Добро́чесність посадових осіб

Корупція виникає тоді, коли посадова особа вирішує діяти всупереч меті та обов'язкам довіреної їй посади для досягнення особистої або колективної вигоди.

Сучасний підхід до боротьби з корупцією спрямований на створення етичних інституцій, здатних працювати добро́чесно, керуючись покладеною на них місією. Працівники таких установ мають бути відданими місії та достатньо компетентними. Інституції повинні мати внутрішню стійкість (тобто налагоджені механізми роботи, внутрішню підзвітність тощо) або зовнішній контроль (тобто бути підзвітними насамперед громадянам), щоб протистояти корупційним спокусам, коли вони виникають.

Наявність чітких стандартів допомагає зрозуміти, що саме визначається як «правильне».

Високі стандарти, викладені в нормативно-правовій базі, роз'яснюють, яка поведінка очікувана від публічних службовців, і створюють основу для урядів, щоб забезпечити етичну поведінку

Встановлення високих стандартів доброчесної поведінки може відбуватися шляхом:

- ✓ надання пріоритету суспільним інтересам, дотримання цінностей публічної служби, відкритої культури;
- ✓ включення стандартів доброчесності до правової системи та організаційної політики;
- ✓ встановлення чітких процедур, які допоможуть запобігти порушенням;
- ✓ інформування про цінності й стандарти всередині організацій;

Рекомендації ОЕСР

Мотивація діяти чесно

Індивідуальна відповідальність

Об'єктивність

Мотивація діяти чесно

Етичний вибір – це постійна битва розуму між власним інтересом і мораллю.

Чесність – це питання самоповаги.

Співробітникам державного сектора слід регулярно нагадувати про довіру до них та очікувану чесність.

Індивідуальна відповідальність

Почуття провини різко зменшується, коли його поділяють.

Коли ми не відчуваємо особистої відповідальності, то схильні нічого з цим не робити, повністю ігноруючи свою совість.

Політика передбачає індивідуальну відповідальність. У державі мають бути передбачені такі процедури, які надають можливість повідомляти про неналежну поведінку інших. В Україні, наприклад, діє інститут викривачів.

Об'єктивність

Ми всі чутливі до упереджень.
Держава й суспільство мають
спонукати осіб, які приймають
рішення, бути об'єктивними та
захищати їх від ледь помітних
конфліктів інтересів.

Добро́чесність громадян

Щоб сприяти розвитку суспільної культури публічної доброчесності треба співпрацювати з приватним сектором, громадянським суспільством та окремими особами шляхом:

- ✓ визнання в системі публічної доброчесності ролі приватного сектору, громадянського суспільства та окремих осіб, шляхом заохочення підтримувати ці цінності як спільну відповідальність;
- ✓ залучення відповідних зацікавлених сторін до розробки, регулярного оновлення та імплементації системи публічної доброчесності;
- ✓ підвищення обізнаності в суспільстві про переваги публічної доброчесності та зменшення толерантності до порушень стандартів публічної доброчесності, а також проведення, за необхідності, кампаній з просування громадянської освіти з питань публічної доброчесності серед окремих осіб і, зокрема, в закладах освіти;
- ✓ залучення приватного сектору та громадянського суспільства до обговорення додаткових переваг публічної доброчесності, які виникають завдяки підтримці доброчесності в бізнесі та некомерційній діяльності, обміну досвідом, отриманим з передових практик, та його розвитку.

Етика як складова доброчесності

Моральні цінності, тобто наші переконання про те, що є правильним, а що ні, відіграють важливу роль в процесі прийняття рішень, проте ми не завжди можемо приймати рішення в рамках всіх наших переконань.

Моральні дилеми – це ситуації, в яких необхідно зробити складний вибір між двома або більше діями, кожна з яких може бути морально виправданою сама по собі, але суперечить одна одній. Вони підштовхують нас до меж наших моральних та етичних рамок, змушуючи оцінювати наші принципи та результати наших дій. Для вирішення цих дилем різні етичні теорії пропонують різні підходи.

Деонтологія

наслідки дії
здебільшого не
мають значення для
її моральної оцінки

Утилітаризм

Моральна цінність дії оцінюється
виключно за її результатом. Цей
фокус на результатах часто
призводить до моральних
дилем, коли дії, які максимізують
щастя, конфліктують з
індивідуальними правами чи
обов'язками.

Етика чеснот Аристотеля

Доброчесне життя
спрямоване на
досягнення
процвітання, що
включає в себе
роздуми про наслідки
своїх дій.

Лібертаріанство

керуються принципом
непримусу і
добровільності
об'єднання

Деонтологія фокусується на обов'язку та правилах, вона вважає, що певні дії є морально правильними або неправильними самі по собі і наголошує на дотриманні моральних принципів незалежно від наслідків. Деонтологія дивиться не на результати дій, а на те, чи відповідають самі дії певним правилам або обов'язкам. Тобто важливо те, чи відповідає сама дія моральним правилам. **Не важливо чи отримаєте ви для себе позитивний результат від дії, важливо щоб ця дія була морально правильною.** Хороша людина - це та, яка діє правильно не заради вигоди, а тому що це правильно. Простіше кажучи, деонтологія - це етика правил та обов'язків. Вона каже, що є певні правила, яких треба дотримуватися, незалежно від того, які будуть наслідки. Головне - робити правильні речі, бо вони правильні, а не тому, що вони вигідні.

Утилітаризм – оцінює дії за їх наслідками та користю для найбільшої кількості людей і прагне максимізувати загальне благо або щастя. Головна ідея: **"Роби те, що принесе найбільше щастя найбільшій кількості людей".** Якщо дія принесла багато користі - вона хороша. Однак іноді це призводить до конфлікту між індивідуальними правами та обов'язками.

Етика чеснот Аристотеля зосереджується на розвитку позитивних рис характеру (чеснот), які є ключем до щасливого етичного життя. Головна ідея: **"Будь хорошою людиною, і ти будеш робити хороші речі".** Дивимось на характер людини, а не на окремі вчинки. Головне - бути хорошою людиною. Доброчесне життя спрямоване на досягнення процвітання, що включає в себе роздуми про наслідки своїх дій.

Головна ідея лібертаріанства – **"Кожен має право робити що хоче, поки не заважає іншим".** Дивимось, чи поважає дія свободу інших людей. Цінуються ті якості, які допомагають поважати права інших і відстоювати свої. Керуються принципом непримусу і добровільності об'єднання.

Доброчесність в українському законодавстві

- **До 2000х років.** Був тільки термін «академічна доброчесність». У 2000 році затвердили **Загальні правила поведінки державного службовця**, де доброчесність згадувалася як одна з обов'язкових умов для державних службовців.
- **2006 рік.** Затверджено Концепцію подолання корупції в Україні — **«На шляху до доброчесності»**.
- **2011 рік.** **Стаття 3 Закону України «Про державну службу»**: одним із принципів держслужби названо доброчесність.
- **2015 рік.** У **Законі України «Про державну службу»** з'явилося визначення доброчесності — спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень.
- **2016 рік.** Доброчесність стала обов'язковою умовою для роботи суддею. Парламентарі внесли відповідні зміни до Конституції України. І того ж дня ухвалили Закон України **«Про Вищу раду правосуддя»**, який зобов'язував суддів щорічно подавати декларацію доброчесності.

Добро́чесність: що вже зроблено?

- Функціонує Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.
- Запровадження ефективної системи запобігання й врегулювання конфлікту інтересів на публічній службі. Офіс доброчесності НАЗК навчає публічних службовців розпізнати конфлікт інтересів та врегулювати його.
- Існує інститут викривачів
- Офіс доброчесності НАЗК працює над втіленням просвітницьких проєктів та відкритий до співпраці з представниками громадськості, аби спонукати до переосмислення та зміни поведінки для формування «нульової» толерантності до корупції у суспільстві
- в Українських компаніях, навчальних закладах тощо передбачені кодекси етичної поведінки.

Чек-лист для формування особистої доброчесності та моделювання її в інших

- ✓ Виконуйте свої обіцянки
- ✓ Зустрічайтеся з людьми
- ✓ Перш ніж взяти на себе зобов'язання
- ✓ Звикайте казати «ні»
- ✓ Проаналізуйте, як ви реагуєте в критичних ситуаціях
- ✓ Відшліфуйте свої комунікативні навички
- ✓ Подумайте про те, які звички та навички вам потрібно розвинути, щоб підвищити свою доброчесність
- ✓ Уникайте людей, яким бракує доброчесності